

LAUSUNTO

Valtiovarainministeriö on pyytänyt kirjeellään 10.9.2021 (VM104:00/2021) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi arvonlisäverolain 40 §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan arvonlisäverolain 40 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että ”Koulutuspalvelulla tarkoitetaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, korkeakouluopetusta sekä taiteen perusopetusta, jota Suomen lain nojalla järjestetään tai jota Suomen lain nojalla avustetaan valtion varoin”.

Esitämme lausuntonamme kunnioittaen seuraavan.

Ehdotettu arvonlisäverolain 40 §:n muutos on ristiriidassa EU:n perusvapauksien ja syrjintäkiellon kanssa, eikä lainmuutosta tule hyväksyä eduskunnassa nyt ehdotetussa muodossa.

Ehdotamme valtiovarainministeriölle, että arvonlisäverolain 40 §:ää muutetaan niin, että ”Koulutuspalvelulla tarkoitetaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, korkeakouluopetusta sekä taiteen perusopetusta, jota Suomen tai toisen Bolognan prosessiin sitoutuneen valtion lain nojalla järjestetään tai jota Suomen tai toisen Bolognan prosessiin sitoutuneen valtion lain nojalla avustetaan valtion varoin”. Perustelemme muutosehdotuksemme kansainvälisen koulutuspolitiikan ja Euroopan unionin oikeuden valossa seuraavassa.

Kansainvälistyminen ja kestävyysvajeseen vastaaminen

Koulutuspalveluiden arvonlisäverotuksen kehittämistä tulisi arvioida kansainvälisessä kontekstissa eikä yksinomaan Suomen sisäisessä. Arvioinnissa tulisi erityisesti ottaa huomioon ikääntyvän Suomen valtiontalouden taloudellinen kestävyysvaje.

Kestävyysvajeen asettamia haasteita on esitetty hallittavan mm. lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa sekä kohottamalla väestön koulutustasoa. Tavoitteeksi on esimerkiksi

asetettu, että puolella työvoimasta tulisi olla ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinto vuoteen 2030 mennessä¹.

Näkemyksemme saa tukea pääministeri *Sanna Marinin* hallitusohjelmasta, jonka mukaan estävä talouskasvu nojaa paitsi työllisyysasteen nostamiseen, myös työn tuottavuuden vahvistumiseen. Menestymisemme riippuu kyvystä hyödyntää muutoksen tarjoamia mahdollisuuksia ja kehittää olemassa olevia vahvuuksiamme. Suomen on oltava maailman kärjessä koulutuksessa ja oltava avoin koulutusviennille ja -tuonnille.

Talous kukoistaa, kun yhteiskunta ja yritykset investoivat kasvun lähteisiin. Korkeasti koulutettu, osaava väestö, tutkimus- ja yrittäjyysmyönteinen ilmapiiri ja uusien teknologioiden ennakkoluuloton hyödyntäminen ovat 2020-luvun valttikortteja. Näistä on hallitusohjelman mukaan pidettävä kiinni jatkossa.² Vastaavat tavoitteet tunnustetaan myös opetus- ja kulttuuriministeriön jatkuvan oppimisen strategiassa³.

Sitominen Suomen lakiin ja Suomen valtion varoihin

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan ”suomalaiset opiskelijat hakeutuvat ulkomaisten korkeakoulujen koulutukseen moninaisista koulutuksen sisältöön, toteutustapaan ja laatuun liittyvistä syistä”.

Oletamme, että ”suomalaiset opiskelijat” viittaa Suomessa vakituisesti asuviin henkilöihin, jotka opiskelevat ulkomaisissa korkeakouluissa. Sanamuoto tulisi muuttaa sellaiseksi, ettei se syrji muiden maiden kansalaisia.

Jos onnistumme hallitusohjelman mukaisesti lisäämään työperäistä maahanmuuttoa sekä kohottamaan väestön keskimääräistä koulutustasoa, Suomessa tulee asumaan joka vuosi enemmän henkilöitä, jotka opiskelevat, haluaisivat opiskella tai ovat opiskelleet ulkomaisessa korkeakoulussa. Arvonlisäverolain 40 §:ään ehdotettu muutos, jonka mukaan koulutuspalvelua tulisi järjestää Suomen lain nojalla tai jota avustetaan Suomen valtion varoista, on näin ollen selkeässä ristiriidassa hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden kanssa.

Lisäksi sanamuoto on ristiriidassa EU:n perusvapauksien ja syrjäntäkiellon kanssa. EU:n perussopimuksessa turvataan liikkumisvapaudet sekä kielletään kaikki kansalaisuuteen⁴ perustuvan syrjintä. Syrjintä käsitetään laajasti. Samanlaisia tilanteita ei saa kohdella lainsäädännössä eri tavoin eikä erilaisia tilanteita samalla tavalla.⁵ EU:n sisämarkkinoilla sekä opiskelijat että koulutustarjoajat liikkuvat vapaasti rajojen yli vastaanottamalla ja tarjoamalla koulutuspalveluita.

Korkeakoulututkintojen yhteismitallisuus taataan EU:a huomattavasti laajemmalla alueella, sillä 47 eurooppalaista valtiota on sitoutunut nk. Bolognan prosessiin⁶. Eurooppalaisille yhteisille koulutusmarkkinoille paremmin sopiva muotoilu olisi näin

¹ <https://svenska.yle.fi/artikel/2019/03/28/halften-av-arbetskraftskraften-skall-ha-yrkeshogskole-eller>

² <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/johdanto>

³ s. <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM033:00/2019>

⁴ Ks. asia C-164/07, *Wood* (2008) ECR I-4143

⁵ Ks. Raitio: Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat. Talentum. Helsinki 2006, s. 214.

EU:n perussopimuksen 18 artikla sisältää kansallisen kohtelun velvoitteen, jonka mukaan EU:n jäsenvaltioiden luonnollisia ja oikeushenkilöitä on kohdeltava samalla tavoin kuin vastaavia oman maan henkilöitä. Ks. asia C-323/95, *Kronenberger* (1997) ECR I-1711.

⁶ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Bolognaprocessen>

ollen: ”jota Suomen tai toisen Bolognan prosessiin sitoutuneen valtion lain nojalla järjestetään tai jota Suomen tai Bolognan prosessiin sitoutuneen toisen valtion lain nojalla avustetaan valtion varoin”.

MBA-tutkinto v. MBA-ohjelma

Suomalaisten korkeakoulujen tarjoamat MBA:t (*Master of Business Administration*) ja eMBA:t (*Executive MBA*) ovat Suomen viranomaisten tekemän päätöksen mukaan täydennyskoulutusta, jonka suorittamisen jälkeen opiskelija ei ole suorittanut ylempää ammattikorkeakoulututkintoa tai yliopistotutkintoa, vaan tietyn opintokokonaisuuden.

Monien ulkomaisten yliopistojen tarjoamat MBA:t (*Master of Business Administration*) ja eMBA:t (*Executive MBA*) ovat sen sijaan tutkintoja. Näiden suorittamisen jälkeen opiskelija on suorittanut ylempää ammattikorkeakoulututkinnon tai yliopistotutkinnon. Nämä tutkintotyypit on tehty yhteismitallisiksi 47 eurooppalaisen valtion välisessä Bolognan prosessissa.

Tutkintoon johtavan MBA:n tai eMBA:n suorittamisen jälkeen opiskelijalla on pätevyys sellaiseen julkiseen virkaan, jossa edellytetään Suomen lainsäädännön nojalla ylempää korkeakoulututkintoa. Valmistunut opiskelija voi myös tutkintoon johtavan MBA:n tai eMBA:n suorittamisen jälkeen hakea jatko-opiskeluoikeutta väitöskirjan tekemiseksi suomalaisissa ja ulkomaisissa yliopistoissa. Suomalaisten korkeakoulujen MBA:ssa ja eMBA:ssa ei ole näitä mahdollisuuksia, koska ne ovat ohjelmia.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan: ”Yhdenvertaisuus- ja neutraaliuteettiperiaatteen voidaan katsoa edellyttävän, että kaikkia Suomessa myytäviä sisällöltään vastaavia koulutuspalveluja tulisi arvioida Suomen lainsäädännön mukaisin perustein huomioiden Suomessa valitseva kilpailutilanne.” Esitysluonnoksessa siis rinnastetaan kilpailuolosuhteiden näkökulmasta suomalaisten korkeakoulujen tarjoamat MBA:t ja eMBA:t ulkomaisten kanssa, vaikka niiden välillä on samantyyppisestä nimestä huolimatta huomattava tasoero (suomalaiset ovat ohjelmia ja useat ulkomaiset tutkintoja). Bolognan prosessin mukaisesti esimerkiksi MBA ei ole tutkinto, ellei se täytä korkeakoulututkinnolle asetettuja edellytyksiä. Erilaisten koulutuspalveluiden samanlainen kohtelu muodostaa EU:n perussopimuksessa kielletyn syrjintätoimenpiteen.

Näkemyksemme mukaan ulkomaista korkeakoulututkintoa ei voida rinnastaa täydennyskoulutukseen, jolle ei ole asetettu harmonisoituja laatu- ja tasokriteerejä. Bolognan prosessin mukaiset ulkomaiset tutkinnot on edelleen rinnastettava suomalaisiin ylempiin ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkintoihin, jotka on vapautettu arvonnäkökulmasta Suomessa. Tämä vastaisi kansainvälisiä verotuslinjauksia. Esimerkiksi Tanska, johon Suomea usein verrataan, on vapauttanut kaiken tutkintoon johtavan koulutuksen arvonnäkökulmasta.

Muita syrjiviä piirteitä Suomen järjestelmässä

Suomen järjestelmässä on useita muitakin syrjiviä piirteitä, jotka asettavat ulkomaiset korkeakoulut suomalaisia korkeakouluja sekä ulkomailla opiskelevat täällä opiskeleviin Suomessa vakituisesti asuviin opiskelijoihin verrattuna huonompaan asemaan. Esimerkiksi aikuiskoulutuskeskus myöntää opiskelijoille aikuiskoulutustukea, jos koulutus on Suomen viranomaisen valvoma. Suomalaisten korkeakoulujen tarjoamien MBA-ohjelmien suorittamiseen voi saada hakemuksesta aikuiskoulutustukea, mutta vastaavaa oikeutta ei ole, jos suorittaa ulkomaisen yliopiston tarjoaman MBA-tutkinnon.

Myöskään opintotukea ei myönnetä, jos opiskelija suorittaa kansainvälisen MBA-tutkinnon Suomessa. Opiskelijalla on kuitenkin mahdollisuus saada opintotukea, jos hän muuttaa ulkomaille ja suorittaa maisteritutkinnon ulkomaiseen yliopistoon muualla asuessaan.

Vastaava ilmiö on myös henkilöverotuksessa. Kotimaisen MBA-ohjelman kuluja voi tietyin edellytyksin vähentää tulonhankkimismenoina, mutta ei, jos opiskelija suorittaa ulkomaisen tutkintoon tähtäävän MBA:n. Todettakoon vielä, että ulkomaisissa yliopistoissa opiskelevat Suomessa vakituisesti asuvat henkilöt maksavat tutkintomaksunsa itse.

Lopuksi

Jotta ikääntyvä Suomi voisi vastata valtiontalouden kestävyysvajeseen, nyt lausuntokierroksella olevasta lainmuutoksesta on luovuttava.

Suomen tulisi sen sijaan kartoittaa muitakin vero- ja muussa lainsäädännössämme olevia sellaisia piirteitä, jotka estävät Suomessa asuvien henkilöiden kouluttautumista ulkomailla sekä tänne muuttavien henkilöiden ulkomailla suorittamien tutkintojen asettamista samaan asemaan suomalaisten korkeakoulujen tutkintojen kanssa. Koulutuspalveluiden verotus- ja muu kohtelun tulisi kannustaa yksilöitä kansainväliseen liikkuvuuteen, jotta Suomessa on tulevana vuosikymmeninä riittävä määrä korkeakoulutettuja osajia.

Suomesta tulisi tehdä sekä kansainvälisten tutkintojen tarjoajille että henkilöille, jotka haluavat itse suorittaa kansainväliseen tutkinnon, houkutteleva. Kilpailua ei tulisi käydä koulutusohjelmien välillä Suomessa, vaan ymmärtää, että kestävyysvajeeseen vastataan parhaiten ymmärtämällä kansainvälistymisen merkitys. Muutoin Suomi jää jälkeen muista valtioista.

Helsingissä, 8. päivänä lokakuuta 2021

Alexandra Pasternak – Jackson
Toimitusjohtaja, Amcham Finland, Helsinki

Sigrid Lainevee
Head of Administration of EBS Helsinki, Representative of Estonian Business School
in Helsinki

Annu Matula
Toimitusjohtaja, Henley Business School Finland, Helsinki